

Preek Johannes 8:12-20 Licht der wereld

Broeders en zusters, gemeente van onze Here Jezus,

Tijdens onze zomeravonddiensten willen we stilstaan bij een aantal 'Ik ben' uitspraken van Jezus. Al die 'Ik ben' uitspraken komen uit het Johannes Evangelie, een Evangelie dat qua stijl duidelijk afwijkt van de andere Evangeliën. Johannes, de schrijver van het Evangelie was één van Jezus' intiemste vrienden. Hij was de discipel die Jezus lief had. Samen met zijn broer Jakobus en met zijn vriend Simon Petrus behoorde hij tot Jezus naaste medewerkers. Toen Jezus bijvoorbeeld het dochtertje van Jairo opwekte uit de dood waren het deze drie mannen die mee naar binnen mochten, de rest van de discipelen bleven buiten staan. Ook bij de verheerlijking op de berg, toen Mozes en Elia aan Jezus verschenen, waren het deze drie discipelen die Jezus meenam de berg op. En tijdens Jezus' zware worsteling in Gethsemane waren het ook deze drie vrienden van Jezus die dicht bij Hem waren. In de groep van de twaalf discipelen hadden deze drie dus een bijzondere positie. En één van de drie, Johannes, is dus de schrijver van dit Evangelie. En hij heeft dat Evangelie met een duidelijk doel geschreven. Dat kunt u lezen aan het eind van het 20e hoofdstuk van dit bijbelboek:

Jezus heeft nog wel vele andere tekenen voor de ogen van zijn discipelen gedaan, die niet beschreven zijn in dit boek, maar deze zijn geschreven opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij gelovende, het leven hebt in zijn naam. Daar is het Johannes om te doen: dat mensen gaan geloven in Jezus Christus, de Zoon van God en op die manier het eeuwige leven ontvangen. Daar gaat het om! Geloof in Jezus. En als we dus samen nadenken over de 'Ik ben' uitspraken van Jezus, dan klinkt dat als het ware steeds er in door. Als Jezus vandaag zegt dat Hij het Licht der wereld is, dan vraagt Hij om een reactie: geloof dat het waar is, ook voor jou, zodat ook jij het eeuwige leven mag ontvangen!

Vandaag gaan we dus stil staan bij de uitspraak 'Ik ben het licht van de wereld'. Jezus deed deze uitspraak in de tempel, lezen we in vs. 20, in de schatkamer om precies te zijn. In deze schatkamer bevonden zich 13 trompetvormige offerschalen, collecteschalen voor verschillende doeleinden. Op deze zelfde plaats had Jezus al eens zitten kijken hoe de rijken hun giften in deze offerschalen deden en hoe even later een arme weduwe twee kopermunten in de schaal deed. Deze vrouw werd door

Jezus ten voorbeeld gesteld voor de omstanders. Zij had meer gegeven dan de rijken want zij gaf van haar armoede (Luk.21:1-4).

De afgelopen dagen was er van alles gebeurd in Jeruzalem. Het was namelijk het Loofhuttenfeest, of Sukkoth, het grote feest waarmee de oogst wordt afgesloten. Vijf dagen voor het Loofhuttenfeest hadden de Joden nog de Grote Verzoendag – of Jom Kippoer – gevierd. Het is altijd een geweldige overgang van die zeer ernstige Grote Verzoendag naar het uitbundige Loofhuttenfeest.

Tijdens dat feest wonen de Joden in zogenaamde loofhutten. Deze hutten van takken en bladeren gemaakt herinneren het volk eraan dat zij uit Egypte zijn verlost door God en dat het volk 40 jaar in de woestijn heeft verbleven en ook in hutten of tenten heeft gewoond. Die hutten die de Joden in hun tuinen of op de daken van hun huizen bouwden mochten niet al te stevig zijn. Men moest express een beetje een wankel hut bouwen. Op die manier werd het volk herinnerd aan de wankelheid van het bestaan. Al heb je net je oogst binnengehaald, je blijft een pelgrim in een wankel levenshut. Je blijft een volk onderweg. Eerst vanuit Egypte naar het Beloofde Land, maar dat land is ook geen eindbestemming, we zijn onderweg naar het Messiaanse rijk. Enerzijds wordt er teruggekeken en verwijst het Loofhuttenfeest dus naar het onderweg zijn van het volk in de woestijn, anderzijds verwijst het naar de tijd die aanbreekt, de tijd dat God Zelf zijn tent – dat is in het Hebreeuws hetzelfde woord als hut – zal uitspreiden over de mensen, zoals Openbaringen 21:3 zegt: *‘Zie de tent van God is bij de mensen en Hij zal bij hen wonen en zij zullen zijn volken zijn en God zelf zal bij hen zijn’*. Bij Loofhutten wordt er dus terug – en vooruitgekeken. Het Loofhuttenfeest is ook een oogstfeest. Je zou Loofhuttenfeest wel de ‘Dankweek voor gewas en arbeid’ van het Joodse volk kunnen noemen. De oogst is binnengehaald en van die oogst brengt het volk geschenken aan God. Het Loofhuttenfeest kent verschillende rituelen. Iedere dag gaat er bijvoorbeeld een lange rij priesters met hun kruiken naar het badwater van Siloam en scheppen daar hun kruik vol en vervolgens gaan ze dan in een lange optocht door de Waterpoort richting de tempel en gieten dat water uit aan de voet van het altaar als teken van dankbaarheid voor de oogst. Terwijl de priesters in een optocht naar de tempel lopen zingen de omstanders de woorden uit Jesaja 12:3: *‘Dan zult gij met vreugde water scheppen uit de bronnen des heils’*. Het Hebreeuwse woord voor heil *j’sjoeah* is bijna hetzelfde als de naam Jéshoeah: Jezus! Naar alle waarschijnlijkheid heeft Jezus toen Hij op de laatste dag van het feest riep: *‘Wie in Mij gelooft, stromen van levend*

water zullen uit zijn binnenste vloeien' naar dit ritueel verwezen. Alsof Hij wilde zeggen: dat heil waar jullie over zingen dat ben ik. Er is echt alleen via mij heil – redding - te krijgen! Ik ben Jéshoeah!

Nu is het loofhuttenfeest dus voorbij, maar een dag later is Jezus alweer in de tempel. En nu bevindt Hij zich dus in die schatkamer, waar de offerschalen staan. Belangrijk om te weten is dat in die schatkamer tijdens het Loofhuttenfeest twee grote standaarden elk met vier lichten stonden. Deze lichten herinnerden het volk aan de uittocht uit Egypte toen de Here God 's nachts als een vuurkolom en overdag als een wolkkolom voor het volk uittrok (Ex.13:21). God gaf Israël die vuurkolom als bewijs van Zijn aanwezigheid, Zijn hulp en Zijn leiding. Die vuurkolom wees het volk de weg naar het Beloofde Land.

Hier zien we dus opnieuw dat Jezus met zijn uitspraken direct inspeelt op de situatie. Zoals Zijn uitspraak over het Levende water verwees naar de priesters met hun waterkruiken, zo verwijst de uitspraak over het Licht ter wereld naar de lampen die daar staan opgesteld. Alsof hij wil zeggen:

Zie je die grote lampen hier? Jullie weten wel waar die lampen voor staan, hè? Ze herinneren eraan dat de Here God zelf mee ging met het volk door de woestijn naar het Beloofde Land. God zelf, JHWH, Ik ben die Ik ben, was op die manier zichtbaar aanwezig voor het volk. En dat is nu precies wat Ik voor jullie wil zijn. Wat die vuurkolom was voor het volk Israël in de woestijn is dat wil Ik voor jullie zijn. Ik ben het Licht. Als je mij volgt dan mag je zeker zijn van mijn aanwezigheid, hulp en leiding. Ik leid je dan naar het Beloofde Land. De eeuwige bestemming die ik heb weggelegd voor wie maar wil. En dat wil ik graag zijn voor ieder mens. Ik ben het Licht *van de hele wereld*.

Voor Jezus' Joodse luisteraars klonk dat als vloeken in de kerk. Met deze 'Ik ben' uitspraak vereenzelvigd Jezus zich met JHWH. Alsof Hij wil zeggen dat Hij zelf God is! We hebben niet het hele hoofdstuk gelezen, maar het gesprek met de Joden ging nog even door. En als je dan de uitspraken die Jezus over zichzelf doet op een rijtje zet, dan wordt het wel duidelijk. Kijkt u maar even mee:

Het begon dus met:

8:12 Ik ben het Licht der wereld.

8:24 Want indien gij niet gelooft dat Ik het ben (de GNB heeft hier: dat ik ben die ik ben!) zult gij in uw zonden sterven.

8:28 Wanneer gij de Zoon des mensen verhoogd hebt, zult gij inzien, dat ik het ben

(GNB heeft ook hier: zult gij weten dat ik ben die ik ben....)

8:58 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Eer Abraham was, ben Ik. (lett. in het Grieks: eer Abraham was Ik ben)

Als je al deze uitspraken op een rijtje zet dan zegt Hij nogal wat:

Met die eerste uitspraak '*Ik ben het Licht der wereld*' stelt Hij zichzelf gelijk aan God zelf, die in de wolkkolom aanwezig is. Met de tweede uitspraak van vs. 24 zegt Hij tegen de Joodse leiders, die hun hele leven nauwgezet volgens de wet van God geleefd hebben, dat er voor hun geen redding is van hun zonden als zij niet geloven in Jezus. Met de derde uitspraak van vs. 28 wijst Jezus al vooruit naar Zijn kruisiging. '*Wanneer gij de Zoon des mensen verhoogd hebt...*' Dat is een beetje ingewikkeld in het Johannes Evangelie. Dat woordje 'verhogen' wordt verschillend gebruikt. Hier in dit gedeelte wijst het verhoogd worden op de kruisiging van de Here Jezus. Er staat nadrukkelijk dat Jezus verhoogd wordt dóór de Joodse leiders. Hier heeft het dezelfde betekenis als in Johannes 3 tijdens het gesprek van Jezus met Nicodemus. Jezus verwijst dan naar de koperen slang van Mozes. Tijdens de woestijnreis had het volk Israel te maken met een slangenplaag. Mozes kreeg toen van God de opdracht om een koperen slang te maken en deze met een stok omhoog te houden. Wie opkeek naar de slang zou genezen van de slangebeten. Deze gebeurtenis haalt Jezus aan in Johannes 3. Net zoals de koperen slang verhoogd wordt, zo moet de Zoon verhoogd worden. Net zoals kijken naar de slang je redt van de dood, zo redt het opzien naar het kruis van Jezus van de dood. Ook hier wijst dat woordje 'verhogen' dus op de kruisiging. Maar in Joh. 12:32 geeft Johannes een andere betekenis aan het woord 'verhogen'. Jezus zegt hier: *en als Ik van de aarde verhoogd ben, zal ik allen tot Mij trekken....* Hier verwijst het woord 'verhogen' naar de hemelvaart van de Here Jezus. Jezus zal na zijn hemelvaart allen die in Hem geloven tot zich trekken. Als Johannes dus het woord verhogen gebruikt kan het zowel op de kruisiging als op de hemelvaart van Jezus wijzen.

Even terug naar het 8^e hoofdstuk. In vs. 28 zegt Jezus nu dus dat de mensen bij de verhoging, de kruisiging, tot het inzicht zullen komen dat Hij de Messias is. Dat wil niet zeggen trouwens dat de Joodse leiders tot geloof kwamen. Ze hebben tegen beter weten in, Jezus niet willen erkennen. Maar ze hebben het wel geweten!

In de vierde en laatste uitspraak, vs. 58, noemt Jezus zichzelf uitdrukkelijk 'Ik ben'. Eer Abraham was - verleden tijd! - Ik ben - tegenwoordige tijd. Met andere woorden: Ik ben de Eeuwige! Ik ben er altijd geweest en ik zal er altijd zijn. Dat werd de Joden

teveel en toen namen ze stenen op om Hem te stenigen. Op godslastering staat immers de doodstraf volgens Leviticus 24:16: *wie de Naam des HEREN lastert, zal zeker ter dood gebracht worden*....En deze Jezus stelt zich gelijk aan God zelf. Daar is maar één straf voor: stenigen.

Nog altijd is de verhouding tussen de godheid en de mensheid van Jezus één van de moeilijkste leerstukken in het christelijk geloof. Hoe kan het nu dat de eeuwige, almachtige God de gedaante van een mens aanneemt. Dat is wat we noemen de leer van de twee naturen van Christus. Hij is 100 procent mens en 100 procent God. Niet fifty-fifty, maar honderd-honderd. Is dat belangrijk? Ja, dat is van levensbelang. Het is voor een mens alleen mogelijk met God in het reine te komen dankzij een Middelaar die zowel God als mens is. Vandaar ook die radikale woorden van Jezus in 8:24: *indien gij niet gelooft dat Ik het ben, zult gij in uw zonden sterven!*

Als Jezus alleen maar mens was en geen God, dan was Hij dus een gewoon schepsel, zoals wij allemaal zijn. Het is in de eerste plaats de vraag of God wel een gewoon schepsel zou willen straffen voor de zonden van de mensheid en in de tweede plaats moeten we ons afvragen of dat wel kàn. Want de vraag is of Jezus als Hij slechts een gewoon mens zou zijn, wel een zondeloos leven zou kunnen leiden. En stel dat Hij dat kon, dan zou zijn zondeloos leven en zijn dood aan het kruis hooguit de redding voor één mens kunnen betekenen. Een gewoon mens kan namelijk niet de straf voor alle mensen plaatsvervangend dragen. Daar is Hij te klein voor. Vandaar dat het van belang is dat Hij werkelijk God is. Dankzij zijn godheid is de reikwijdte van Christus' verlossingswerk wereldwijd. De hele schepping zal dankzij de Here Jezus vernieuwd worden.

Maar het is even belangrijk dat Jezus werkelijk mens is.

Jezus' plaatsvervangend sterven heeft alleen maar waarde voor de mensheid als Hij ook werkelijk mens is. Iemand die geen echt mens is, kan ook niet namens mensen sterven. En daarom is de komst van Jezus naar deze wereld zo uniek. Als God is Jezus eeuwig, Hij is er altijd geweest. Eer Abraham was, ben Ik. Hij was er voor de schepping van hemel en aarde. Toen God zei 'Laat ons mensen maken naar ons beeld' was God de Zoon daar bij betrokken. Toen God tegen Eva zei dat er iemand zou komen die de slang, de satan, de kop zou vermorzelen, was het besluit al in de hemel gevallen dat God de Zoon dit zou gaan uitvoeren. God zelf zou orde op zaken komen stellen in Zijn gevallen schepping door één van ons te worden.

En zo is Hij als mens tweeduizend jaar geleden geboren. God werd zo klein als een mens maar kan zijn. Net als ieder mens, zeg maar een pond of zeven bij de geboorte. Een doodgewoon afhankelijk mensenkind dat dronk bij z'n moeder, verschoond moest worden en in het begin niets eens z'n eigen hoofdje kon optillen. Zo heel gewoon....en toch de koning der koningen, de Almachtige, Eeuwige Zoon van God. Een wonder.....maar ook nooit helemaal te vatten met ons menselijk verstand.

Best voor te stellen dat zijn tijdgenoten er moeite mee hadden om het te geloven. En toch....deze Jezus is het Licht der wereld. Zoals het Joodse volk ooit in de woestijn dag in dag uit zeker mocht zijn van Gods nabijheid vanwege die wolkkolom die voor hen uittrok, zo mogen wij dankzij Jezus ook zeker zijn van Gods nabijheid. Bij zijn geboorte werd Hij al aangekondigd als de Imanuël: God met ons. En bij Zijn hemelvaart verzekerde Hij zelf ons nog eens van Zijn aanwezigheid in ons leven: *Ik ben met je alle dagen tot aan de voleinding van de wereld.* En dat heeft Hij waargemaakt door de Heilige Geest te sturen. Die Geest wil ons in de eerste plaats heel simpel laten zien wie Jezus is. Waar kwam Jezus voor? Wat betekent Zijn sterven aan het kruis? Waarom stond Hij op? Maar die Geest wil ook in ons wonen en werken, zodat we meer en meer het beeld van Christus gaan vertonen in deze wereld. En dan gaat er iets wonderlijks gebeuren. Dan worden wij ook 'het licht der wereld'. Jezus woont met Zijn Geest in ons en dat licht komt naar buiten. Niet wij schijnen uit onszelf, maar we geven het Licht van Jezus door in deze wereld. Ik weet nog wel dat ik vroeger een wekker had, die je een tijdje onder de lamp moest houden. Als dan het licht uitging kon je nog een hele tijd zien hoe laat het was. Die wekker gaf zelf geen licht, hij nam het licht op en gaf het daarna door.

Zoiets wil Jezus door ons heen doen. En dat begint dus met geloven. Een sleutelwoord in het Johannes Evangelie. *Wie in de Zoon gelooft heeft eeuwig leven...* Dat wil Johannes zijn lezers op het hart binden. Voor hem een reden om maar liefst een heel bijbelboek te schrijven. Johannes was een ooggetuige, hij hoorde bij de binnenste cirkel van de apostelen rondom Jezus. Het heeft zijn leven op de kop gezet. Het heeft hem gemotiveerd om vol passie te vertellen over die gewone Joodse timmerman die tegelijkertijd de Almachtige God is. Begrijp ik dat, nee, als ik het zou snappen dan zou God niet groter zijn dan mijn verstand. Geloof ik dat, ja, met m'n hele hart. En mag ik jou vanavond eens heel persoonlijk vragen, hoe is dat met jou....geloof jij dat? Amen.

Juli 2012

G.P. Hartkamp

Wapenveld